

---

darko mišić

PRILOG PROUČAVANJU

SPORT I SPORTSKA PUBLIKA

U domaćoj sociološkoj literaturi, malo je teorijskih i empirijskih radova koji se bave analizom fenomena sporta i sportske publike. Analiza zbivanja oko i na sportskim stadionima, prepuštena je uglavnom sportskim novinarima. Masovni mediji su potpuno podrediti sportu sebi. Sportski spektakl je postao sastavni deo televizijskog spektakla. U javnosti, nasilje u sportu se doživljava kao incidentna pojava, trenutna i prolazna, izazvana nekom aktuelnom političkom situacijom. Rekli bi površno, i onoliko dugo koliko se pažnje tome posvećuje na naslovnim stranama štampe. U slučajevima težih ekscesa njima se bave sportske organizacije i politički establišment.

Poslednjih godina situacija se menja. Sve učestalije 'nepoželjno' ponašanje na našim terenima skreće pažnju na sebe.

Paralelno sa pojavom knjige Radovana Marjanovića *Teorijska i empirijska istraživanja sportske publike, kod nas i u svetu*, (Beograd, IIC SSO Srbije, 1987) završena su i empirijska istraživanja sportske publike u Beogradu (Mihailović, Marković), Zagrebu (Radin, Perasović, Magdalenić) i Splitu (Vrcan, Lalić).

Smatramo da je navedena knjiga ostala nezapažena, kako u užim stručnim krugovima, tako i u široj javnosti, prvenstveno od strane onih koji u rukama imaju moćno sredstvo za kreiranje sportskog javnog mnjenja, sportskih novinara i komentatora.

Po našem mišljenju knjiga je značajna iz više razloga: prvo, ukazuje na dosadašnji odnos teorije i

empirije prema sportu i sportskoj publici; drugo, ona je pokušaj da se na osnovu svih dosadašnjih teorijskih stavova i empirijskih sekvencionalnih iskaza pruži sintetizovana teorijska ravan, koja za predmet ima sport i sportsku publiku, i da se na osnovu toga postavi hipotetički okvir budućih empirijskih istraživanja; treće, daje pregled literature, do sada dostupne autoru.

1.

Sport je u teoriji zapostavljen i kvantitativno i kvalitativno.

Sporta nema bez sportske publike, ali sudeći po 'teoriji' on je još uvek 'igra', ali ne i 'igra' za druge (str. 12). Shvatanje sporta kao igre, kao nečega što pripada slobodnom vremenu, sigurno je razlog što je obrađivan uglavnom marginalno u kontekstu analize masovnog društva, masovnog komuniciranja, masovne kulture, slobodnog vremena, sportske dokolice, ali bez sistematskog istraživanja. U dosadašnjim istraživanjima sportska publika je posmatrana posredno, samo u okviru "nečeg drugog, važnijeg" (str. 17). Može se otud zaključiti da je ona najzapostavljeniji aspekt, pa ćemo se zadržati na stavovima koji su izneti o njoj.

Na osnovu dosadašnjih teorijskih stavova i sekvencijalnih empirijskih istraživanja, Marjanović izvodi osnovnu podelu sportske publike na: neposrednu sportsku publiku, 'aktivnu', koju čine oni koji sportskom događaju prisustvuju kao gledaoci na sportskom stadionu 'kolektivno', i posrednu, 'pasivnu' sportsku publiku, koju čine oni koji događaju prisustvuju indirektno ili posredstvom masovnih medija, 'individualno'. Neposrednu publiku treba razlikovati prema sportu koji prati, s obzirom na masovnost, dok se posredna može podeliti i po vrsti sporta, ali je važnija podela po vrsti medija.

Socijalna struktura sportske publike kao "nova i brojna socijalna kategorija", (str. 35), *po uzrastu* obuhvata osobe od 15-23 god., *po polu* muškarce, neoženjene *po bračnom stanju*. *Po socijalnom položaju* svojih pripadnika, neposrednu sportsku publiku čine radnici, malogradani, i sloj intelektualaca (str.36), dok posrednu čini "donja klasa" (radništvo i sitni službenici) (str. 37).

Izdvajamo kao značajno razlikovanje sportske publike i "navijača",¹ koje zbog nepostojanja jedinstvenog pojmovnog okvira ne razlikuje jedne od drugih. Važan uzrok njihovog izjednačavanja je što "navijači" potiskuju "sportsku publiku" (str. 31) na sportskom stadionu.

2.

"Svaki razgovor o sportu je razgovor o društvu". "Sport je ogledalo socijalnih procesa" (str. 87) i u tom smislu treba posmatrati ponašanje sportske publike. Autor naglašava "da publiku treba razumeti, pa tek onda prevaspitavati" (str. 94). Ako je sport oblik potrošnje slobodnog vremena, onda je takav jer proizilazi iz društva po sebi. U tom kontekstu, razmatranje motivacije sportske publike i socijalne funkcije sporta, čini srž problema. Marjanović postavlja dva pitanja: Šta sportska publika očekuje od sporta i šta sportska publika dobija od sporta?

Od sporta se očekuje "poželjno koga izvan sporta nema", "teži se proširivanju kontakata sa stvarnošću" kroz kompenzaciju, rehabilitacijom pojedinca i prave prirodnosti. Od sporta se očekuje spektakl, opuštanje, zabava i društvo (zajednica). On treba da pomogne "u odbacivanju nepoželjnog čega u stvarnosti ima previše" (str. 44-54).

Izlaganje o socijalnim funkcijama sporta, razmatra se u okviru četiri potpitanja: Šta publika dobija od onog što želi, a sa čime se "teorija" slaže da treba da ga dobije; šta dobija, mada ne želi, a šta "teorija" smatra da treba da dobije; šta ne dobija, mada ne želi, i o čemu "teorija" ima pozitivan stav i šta dobija, mada želi, i o čemu "teorija" ima negativan stav.

Publika dobija "društvo", "mogućnost druženja (udruživanja u okviru koga se oslobada usamljenosti i anonimnosti. Doživljava se kompenzacija, vraća se izgubljena prirodnost uz zabavu i zadovoljstvo, jer sportski događaji postaju spektakl." (str. 57-60).

Sport "vaspitava" publiku, kao instrument socijalizacije efikasno je sredstvo prilagodavanja koje održava konsenzus i kontinuitet društva. Istovremeno, sport utiče i "terapeutski", oslobađajući od napetosti: (str. 61-63).

---

1. Videti rezultate empirijskih istraživanja kod nas, koji ukazuju na razliku između "novog i starog tipa navijača".

Od sporta publika ne dobija "slobodno vreme", a umesto "društva" "lažnu društvenost, prolazno bratstvo" (str. 66-69).

Publika sportom stiće negativnosti. "Idolatrija i mitovi su "zamena" stvarnog sveta prividom. On je "združivanje u nemoći, i moćno sredstvo nadzora, naročito u jednostavno industrijalizovanim režimima." (str. 69-72).

Ono što je najnegativnije jeste manipulacija sportom. Naglašavajući vansportske činioce, koji utiču na sport i sportsku publiku, (*politiku*, kao sredstvo ideologizacije i politizacije; *ekonomiju*, koja pretvarajući sport u spektakl, stvara novu privrednu granu; *masovne medije*, nosioce društvenih odnosa moći i vladavine; te *sportske organizacije i udruženja*, koje organizuju, institucionalizuju i profesionalizuju sportsku delatnost;) vrtićemo se na stav s početka ovog poglavlja: "Svaki razgovor o sportu, je razgovor o društvu". U tom kontekstu treba razumeti publiku, jer sport danas "na različitim razinama i zbog različitih razloga, ima mnogo agresivnih sadržaja, ali oni samo djelomice izviru iz njega samoga i često su dramatičan izraz društvenih kriza, kao i globalnih društvenih odnosa i procesa." (str. 96).

Ukazujući na značaj ove knjige, moramo napomenuti ono što i sam autor naglašava, svestan da je ovom sintetizacijom data "svojevrсна konstrukcija kao skup hipoteza, koji prosto vapije za proverom." (str. 99)

Podržavamo izneseni stav, da su sport i sportska publika fenomen savremenog društva, koji zahteva da bude predmet posebne nauke, interdisciplinarne, zasnovane na brojnim teorijskim i empirijskim istraživanjima. Napor koji je dat u ovakvom postupku, ukazuje na teškoće, ali i pravce u kojima treba razmišljati.

Peda Ristić

Kafana ? — postoji i danas